

Keslová, Tereza

Mitsos Papanikolau

In: Keslová, Tereza. *Řecká poezie 20. let 20. století*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013, pp. 72-99

ISBN 978-80-210-6435-5; ISBN 978-80-210-6438-6 (online : Mobipocket)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/128702>

Access Date: 06. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Mitsos Papanikolau

Životopis⁶⁵

- 1900–1943, vlastním jménem Dimitris, * na ostrově Ydra, kde prožil první roky svého života
- rodina se často stěhovala, v dětství žil např. na Maltě, v jižní Itálii, než se rodina definitivně usadila v Pireu, kde také dokončil gymnázium
- literatuře se věnoval již v průběhu svých středoškolských studií, pod pseudonymem *Νικητής της Αύριον* publikoval své rané básně v časopise *Diaplasis ton pedion*, právě tehdy se seznámil s literáty, jako byli např. Tellos Agras, Petros Charis nebo Michail Stasinopulos
- své básně publikoval v časopisech *Vomos*, *Musa*, *Numas*, *Nea Grammata*, *Synchroni Skepsi*, atd., někdy pod svým skutečným jménem, jindy pod pseudonymem
- roku 1919 zveřejnil svůj první překlad – báseň, jejímž autorem byl básník řeckého původu Jean Moréas
- zapsal se na Právnickou fakultu Kapodistriasovy univerzity v Athénách, ale studia nedokončil
- během své vojenské služby sloužil u státní policie a později se věnoval také novinářině (byl šéfredaktorem časopisu *Pedikos Astir*, ředitelem časopisu *Buketo* až do ukončení jeho vydávání v průběhu německé okupace Řecka)
- rozhodující vliv na jeho život mělo jeho přátelství s básníkem Napoleonem Lapathiotisem, s nímž sdílel drogovou závislost⁶⁶
- stejně jako Lapathiotise, tak i jeho neblaze ovlivnila německá okupace Řecka za 2. světové války – chudoba a závislost na heroinu způsobily, že Papanikolau postupně rozprodal veškerý svůj majetek včetně vzácných knih, jež léta sbíral, a přestěhoval se i s matkou do athénské čtvrti Kokkinia, kde sdíleli jeden pokoj
- žil velmi ubohým životem, a proto se jeho přátelé rozhodli mu pomoci a umístili ho do psychiatrické léčebny na oddělení drogově závislých

⁶⁵ *Βιογραφικό σημείωμα. Μήτσος Παπανικολάου*. [online] [cit. 20. ledna 2013]. Dostupné z: <<http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=461&t=314>>.

⁶⁶ Více o přátelství Lapathiotise a Papanikolau: Korfis, 1985, s. 57–66.

- zprvu se zdálo, že Papanikolau svůj návyk překonal, ale nakonec mu znovu podlehl a zemřel na předávkování heroinem roku 1943
- ještě před svou smrtí ale stačil dojít do stádia naprostého rozkladu, kdy se potloukal po ulicích Athén a žebral

Dílo

- jeho literární činnost se soustředila na poezii a překlady, byl ovlivněn symbolismem a estetismem, zejména autory jako např. Maurice Maeterlinck, Paul Valéry, Charles Baudelaire, Edgar Allan Poe, Jules Laforgue, atd.
- zajímal se o soudobou evropskou literaturu a obdivoval autory, jako byli André Gide, Rolf Jacobsen, Guillaume Apollinaire
- jeho překlady vynikají vysokou kvalitou, pečlivostí a důsledností
- jako literární kritik byl velmi předvídavý, byl jedním z prvních Řeků, již ocenili v Evropě nastupující hnutí surrealismu, a se zájmem sledoval umělecké začátky J. Seferise, O. Elytise a dalších
- hlavními tématy jeho poezie jsou nostalgie, touha po úniku z bezútěšné přítomnosti, hledání milostných požiteků, neustálé znepokojení smrtí; jeho básním ovšem chybí sentimentálnost typická např. pro Lapathiotisovu tvorbu⁶⁷
- pro Papanikolau byla poezie neoddelitelně spjata s lyrismem, ten spolu s požadavkem neosymbolismu na její formální dokonalost a porozuměním pro nová literární hnutí té doby tvoří základní charakteristický rys jeho básnické tvorby⁶⁸
- kritikou mu byl vytýkán nezáměr o vydání souborného básnického díla
- v rámci vývoje jeho poezie si můžeme všimnout postupného přechodu od romantismu (pod jehož vlivem zahájil básnickou tvorbu) k neosymbolismu⁶⁹
- jeho tvorbu můžeme rozdělit na několik období:
  - I. tvůrčí období (1916–1923) – převládá vliv romantismu
  - I. období básnické nečinnosti (1923–1925)
  - II. tvůrčí období – začíná zveřejněním básně *Βραδινὸί θάνατοι*, kterou (stejně jako 18 následujících) můžeme charakterizovat jako čistě neosymbolistní
  - II. období básnické nečinnosti (1933–1936)
  - III. tvůrčí období (1936–1939) – Papanikolau zveřejnil 14 nových básní, z nichž polovina byla napsána v duchu symbolismu, zatímco druhá polovina byla produktem básnickovy snahy osvojit si techniky surrealismu; poslední dvě básně tohoto období ovšem představují návrat k symbolismu

67 *Βιογραφικό σημείωμα. Μήτσος Παπανικολάου*. [online] [cit. 20. ledna 2013]. Dostupné z: <<http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=461&t=314>>.

68 Rembas, M. Ch.: „Επίμετρο“. In Papanikolau, M.: *Ποιητικά έργα. Άπαντα τα Ευρέθεντα*. Ed. Rembas, M. Ch. Thessaloniki: Aristotelio Panepistimio Thessalonikis, 2008, s. 191–192.

69 Ibid. 194.

- posledním básnických dílem bylo *Ο δρόμος της θάλασσας* zveřejněné roku 1942⁷⁰

---

70 Ibid. 194–196.

Τέμα

1. prostor: útočiště, uzavřenost⁷¹

- vnímání prostoru – básníci této generace vnímali prostor jako sféru soukromou a uzavřenou, vnější prostředí (okolí, příroda) působí už od prvních jeho básní vyloženě nepřátelsky, takže se od něj básník distancuje tím, že se uzavírá od okolního světa do osamění – téma bezvýchodnosti a uzavřenosti
- Papanikolaou používá přírodu k popisu vlastních negativních vnitřních stavů a pocitů

ΛΑΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΙΩΠΗΣ ΜΟΥ

Σά νεκροκέρια σέ θανάτους μακρινούς
 τρέμουν τ' άστέρια στή νυχτιά τή μαύρη.
 Άλαφιασμένος ξεφτερούγισεν ό νοϋς
 καί μέσ στό σκότος τούς νεκρούς γυρεύει νά 'βρει.
 Θανάτους άπειρους βλέπει άπλωμένους
 πάνω στό χῶμα φύλλα κίτρινα δεντρῶν —
 μά δέ τούς νοιώθει καί ζητάει στους πεθαμένους
 κάποιον άνύπαρχτο κι άνεύρετο νεκρό...

Άπόψ' έφύσα μανιακό τ' άγέρι τοϋ βοριᾶ
 κι όσα ξερόφυλλα στή γῆ άπάντησε πεσμένα,
 ή όρμή του τά συνέπηρε, τά σήκωσε ψηλά
 καί σ' άλλα μέρη μακρινά νά πέταγε – ώιμένα!
 Φύλλο ξερό, φύλλο φτωχό πεσμένο άπ' τό δεντρί,
 κι έγώ μέ φόβο κι ήδονή προσμένω τέτοιο άγέρι
 πού μιάν ήμέραν άγνωστη άπ' αύτήν έδῶ τή γῆ
 θά μέ πετάξει μακριά, ποιός ξέρει σέ ποιά μέρη!

Έρμο τό δεντράκι του άφησε
 ό νοικάρης του τ' άηδόνη.
 (Έρμο τό σπιτάκι μου άφησε
 ή νοικάρα μου ή χαρά).

⁷¹ Rembas, 2008, s. 196–198.

Ξέρα, γύμνια στά δεντρόκλαδα
τ' άκροκλώνια σκέπει χιόνι...
(Μαύρη νέκρα στό σπιτάκι μου
στίς γωνιές του ή συμφορά...)

Πάλι τό πουλί ξανάρχεται
τό δεντρί πετάει βλαστάρια.
(Στή χαρά έχει τό σπιτάκι μου
τίς πορτοϋλες του άνοιχτές...)

Τό πουλί πηδάει χαρούμενο
στοϋ δεντριοϋ τα κλωνάρια.
(Η χαρά κόμη δέ φάνηκε.
Πότε θά φανεί; Ποτές!...)

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ

Σάν πάντα τό φθινόπωρο καί σήμερα ἔχει ρθει·
μοιράζει τό χρυσάφι του, μοιράζει τό μαράζι
καί γύρω δέντρο, οὔτε κλαρί χλωρό δέ θά βρεθεῖ
γιά ἓνα πουλί, γιά μιά ψυχή, λιμάνι πού ν' ἀράζει.

Καί νά, τό βράδυ κι ἡ βροχή τό τζάμι μου χτυπάει
σά μιά ἐρωμένη μου παλιά, μέσα στίς τόσες ἄλλες,
μά εἶν' ἡ ψυχή μου αισθαντική καί ξέρει ν' ἀγαπάει
κάθε πού κλαίει μέσ στή ζωή καί τῆς βροχῆς τίς στάλες.

Κουβέντες μέσ στή σκοτεινιά, τοῦ ἀνέμου μοιρολόι,
ῶρες μεγάλες κι ἀδειανές καί νοσταλγία τόση,
μά, στή γωνιά, καθώς χτυπᾷ τ' ἀλύπητο ρολόι
θυμίζει τόσο πράματα πού τά 'χει πιά σκοτώσει.

Σάν πάντα τό φθινόπωρο καί σήμερα ἔχει ρθει.
Μοιράζει τό χρυσάφι του, μοιράζει τό μαράζι.
Πῶς νά μπορέσει μιά καρδιά κι αὐτή νά κρατηθεῖ
ὡς τόν Ἀπρίλη πού θά ρθει, σάν πάγος πού δέ σπάζει;

ΧΕΙΜΩΝΑΣ

Μή μέ προσμένεις πιά νά ρθῶ στό βουερό ἀκρογιαλί,
τήν ἀμμουδιά νά πάρουμε, νά φθάσουμε ὡς τό μῶλο.
Στήν καταχνιά τῆς θάλασσας καί στήν ἀνεμοζάλη
σά ροδοσύγνεφο σκορπᾶ, σβήνει τό εἶναι μου ὄλο.

Κάποια φωτιά ὄνειρεύομαι γιά τό σβηστό μας τζάκι
ν' ἀστράφτει μέσ στή σκοτεινιά τῆς σάλας τῆς κλεισμένης.
Νά κρούει τό παραθύρι μας ὁ ἀέρας, τό νεράκι
κι ἐσύ δειλή κι ἀμίλητη στό πλάι μου νά μένεις.

Νά λές σ' αὐτή σου τή σιωπή ὅσα ποτέ δέν εἶπες
στίς ἀνοιξιάτικες αὐγές, στά θερινά τά βράδια,
ν' ἀντιστορᾶς στό βλέμμα σου χαρές μαζί καί λύπες,
πόθους, παλμούς, ὄνειρατα, φιλιά, ἀγκαλιές καί χάδια.

Κι ἔτσι στήν κρύα τή σκοτεινιά τῆς νύχτας τοῦ Γενάρη
μέσ στ' ὄνειρο θ' ἀγγίξουμε μιά ἀνοιξη περασμένη,
τά ρόδα τ' ἀπριλιάτικαπού πιά μᾶς τά 'χουν πάρει
ἡ Μοίρα μας κι οἱ ξένοι.

2. vzpomínky⁷²

- reakcí na nesnesitelnou přítomnost je únik ke vzpomínkám – zpočátku paměť funguje jako příčina bolesti, kdy si básník uvědomuje onu ztrátu, později poskytuje vysvobození z reality (x N. Lapatiotis)
- motiv ztráty lásky a rozchodu, motiv smutku nad smrtí dávného přítele, do vzpomínek pronikají i erotické prvky

ΧΩΡΙΣΜΟΣ

Μόνοι τό δρόμο πήραμε καί φθάσαμε στήν ἄκρη.

Καί τώρα, ἄν θά χωρίσουμε, θά μᾶς ἐνώνει ὁ πόνος.

— Σφίξε τό χέρι δυνατά, μά κράτησε τό δάκρυ...

Μόνος ἐγώ τραβάω μπροστά κι ἐσύ γυρίζεις μόνος.

— Πρόσμενε πάντα πρόσμενε· ποιός ξέρει ἄν κάποια μέρα

μέ σταματήσει ἢ κούραση καί μέ γυρίσει πίσω·

καί νεκρωμένος τότε πιά, γυρνώντας ἀπό πέρα,

σάν ἄστρα ἀθάνατης ζωῆς τά μάτια σου ἀντικρίσω;

---

72 Rembas, 2008, s. 198–209.

ΜΙΑ ΛΥΠΗ

Εἶναι βαριά, πολύ βαριά, σά σύγνεφο ἡ λύπη,
σύγνεφο χινοπωρινό πού βρίσκει ἀραξοβόλι,
πάνω ἀπ' τό ἤσυχο χωριό κι ἀπ' τήν πολύβουη πόλη
μέ μιὰ βροχούλα σιγανή νά πεῖ τό καρδιοχτύπι.

Νά ποτιστεῖ ἀπ' τό δάκρυ του καί τό ἔρμο περιβόλι,
τά παράθυρα νά χτυπᾶ κι ἀπό τό τζάμι οἱ χτύποι
νά φέρνουν μέσ στήν κάμαρη τή μνήμη αὐτοῦ πού λείπει
κι ἔτσι ἡ μιὰ λύπη νά σκορπᾶ καί νά τήν νιώθουν ὅλοι.

Καί πάει σ' ὅλα τά πρόσωπα καί στέκεται σάν ἄχνα
καί τά ματάκια ὑγραίνουνε καί νιώθουνε τά σπλάχνα
τόν πόνο τό γλυκόπικρο πού φέρνει ἐκείνη ἡ λύπη.

Κι εἶναι τά πάντα πένθιμα, τά πάντα λυπημένα
στό καρδιοχτύπι πού σκορπᾶ ἡ λύπη αὐτοῦ πού λείπει
κι εἶν' ὅλα γνώριμα καί κλαῖν τή λύπη μου κι ἐμένα.

ΕΝ΄ ΑΠΟΓΕΥΜΑ

— Σ' εὐχαριστῶ, σ' ευχαριστῶ, ὦ ἐσύ πού 'ρθες σέ μένα,
τ' ὠχρό τ' ἀπομεσήμερο κι ἔφυγες μέ τό βράδυ,
περαστικά σάν τ' ὄνειρο, σάν τό φιλί θλιμένα
πού ἄφηνες, φεύγοντας, σέ μένα γιά σημάδι.

Καί γέμισες μέ μι' ἄπειρη γλυκύτητα τά ξένα
πού ἦταν γιά μένα πιό βαριά κι ἀπ' τό σκοτάδι.
Καί νιώθω ἀκόμα σήμερα, πού σ' ἔχω πιά χαμένα,
ἀπ' τό κορμί μου νά περνᾶ κάποιο δικό σου χᾶδι.

Π' αὐτό κι ἐγώ σ' ἀγάπησα καί σ' ἀγαπῶ καί τώρα
τόσο γλυκά, ὅσο γλυκά μοῦ χάρισες κι ἐσύ
τή δύναμή σου, τή χαρά, τή νιότη σου στήν ὥρα

πού ἔδειχνε ὁ δείχτης ἄμετρη στιγμή τήν ἡδονή.
— ὦ, ἐσύ πού δέ μέ γνώριζες κι ἦρθες σέ μέ, κι ἐγώ,
σά νά σέ γνώριζα ἀπό πρὶν, σέ θέλω καί σέ νοσταλγῶ.

ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

Ένα σπιτάκι μου 'ρχεται στό νοῦ μου κάθε βράδου,
στή γειτονιά πού ύψώνεται μιά πληχτικιά ἐκκλησία,
πού ζεῖ καί πού ὄνειρεύεται μέ τήν ἀνησυχία
κάποιου ξενητεμένου.

Πόσο βαθιά ἡ ἀνάμνηση στήν ὥρα τή θλιμένη,
τήν ὥρα πού τά σύγνεφα φωτοπεριχυμένα
ἀπ' τά στερνά ἡλιοχρώματα πᾶν κι ἔρχονται στά ξένα
μέ τά βαριά βαπόρια.

Μέ τά βαπόρια πού ἔρχονται κι ἀράζουν στό λιμάνι
κι ἀπ' τήν καρδιά μου κλέβουνε τοῦ γυρισμοῦ τόν πόθο
κι ὅταν σέ λίγο φεύγουνε πάντοτ' ἐγώ τά νιώθω
χωρίς ἐμέ νά φεύγουν.

Καί μέσα στήν ἀνάμνηση, πού 'ρχεται κάθε βράδου
τοῦ ἄσπρου σπιτιοῦ πού εἶναι κοντά στήν πληχτικιά ἐκκλησία
περνάει σέ μιάν ἀτέλειωτη καί θλιβερή ὄπτασία
ὄλ' ἡ παλιά ζωή μου.

ΕΝΑ ΧΕΡΙ ΜΑΥΡΟ

Ένα χέρι μαύρο μέσ στη νύχτα ψάχνει,
ένα φῶς μονάχα λάμπει στά κλαδιά.
Βγήκαν μάγισσες νά κλέψουνε παιδιά
καί τά μάτια σφράγισε μι' ἀράχνη.

Ἡ σβηστή μου λάμπα δέ θ' ἀνάψει πάλι,
ἔχουνε παγώσει τά θερμά κρεβάτια,
κι οὔτε πού θ' ἀνοίξουν ποτό πιά τά μάτια
πού 'κλεισαν κοιτώντας κατά τ' ἀκρογιάλι.

Ἄλλοι ἔχουνε μείνει κι ἄλλοι ἔχουνε φύγει,
ἔχουνε τραβήξει γία τούς οὐρανούς,
γιατί ἡ γῆ εἶναι λίγη
γιά τούς πεθαμένους καί τούς ζωντανούς.

Πουθενά τριγύρω δέν ἀκοῦς ἀνάσα,
αὐτοί πού κοιμοῦνται δέ χαμογελᾶνε.
Νιώθω τόν ἀέρα σά νά μέ σφαλᾶνε
σέ μιά νεκροκάσα.

ΒΡΑΔΙΝΟΙ ΘΑΝΑΤΟΙ

Νά κι ό χειμώνας πού 'χει φτάσει
καί σκοτεινιάζει πρίν βραδιάσει,

καί σκοτεινιάζει μέσ στην πόλη,
στή φύση καί στή ζήση μου όλη...

Νά καί τό βράδυ πού 'χει πέσει
καί κόβει τή ζωή στή μέση,

καί κόβει τή ζωή στά δύο
μέ τό βοριά καί μέ τό κρύο.

Νά κι ή καρδιά μου πού στό τζάκι
θ' άράξει σάν τό караβάκι,

πού από ταξίδια ώραΐα φτάνει
καί ναυαγεί μέσ στό λιμάνι.

Ναυαγισμένοι πλάι στό τζάκι
μέ τήν καρδιά μας караβάκι,

πώς θά μπορέσουμ' έμεΐς τώρα,
μέ τό βοριά καί μέ τή μπόρα,

νά ξαναρχίσουμε τά ίδια
τών άναμνήσεων τά ταξίδια;

ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΑ

Όλ' οί πεθαμένοι ἔχουνε γύρει
ἀπό τήν ἀριστερή μεριά,
γιατί ἡ μαύρη γῆ στό κοιμητήρι
τήν καρδιά της πλάκωσε βαριά.

Μέ κρασί σά φλόγα τό ποτήρι
γέμισ' το καί κέρνα τό βοριά
πού ἀπό τό σπασμένο παραθύρι
μᾶς μιλάει γιά τήν κακοκαιριά.

Τά χλομά σου δῶσε μου τά χεῖλη,
φύσηξέ μου λίγη ἀναπνοή,
σβῆσ' τή λάμπα κι ἄσε τό καντήλι

νά φωτίσει τά σκοτάδια σά ζωή.
Όλ' οί πεθαμένοι μας οί φίλοι
θά πεθάνουν πάλι ὡς τό πρωί.

3. autobiografie a historické události⁷³

- jen málokdy se setkáváme se zmínkami o konkrétních osobách, místech či událostech
- první ryze autobiografickou básní je báseň věnovaná Napoleonovi Lapathiotisovi
Σ' ένα φίλο

Σ' ΕΝΑ ΦΙΛΟ ΜΟΥ⁷⁴

Αφιέρωση στον Ν. Δ. Λ.

Έρμη και ξένη την ψυχή μου νιώθω
σε κόσμον άγνωστο να τριγυρνά
κι αδιάκοπα να κλαίει, να ξεφωνά,
ζητώντας τη φιλία σου με πόθο...
Μα βλέπω να χωρίζει μάς το γρόθο
της Μοίρας, της σκληρής, που κυβερνά·
κι αγανάκτηση στα δάκρυά μου τ' αγνά,
σμίγει κι ένα άλλο δάκρυο, αλλά νόθο...
Μα κάποτε γλυκαίνει μού τη θλίψη,
μι' αχτίδα ρίχνοντας, ασθениκιά,
η ελπίδα, η αστείρευτη, η γλυκιά...
Και σκέφτομαι: αν τώρα μου 'χει λείψει
η αγάπη σου, η αγνή, η αδελφικιά,
δεν θα 'ναι πάντα η Μοίρα μας κακιά!

⁷³ Rembas, 2008, s. 209–214.

⁷⁴ Papanikolau, 2008, s. 101.

ΥΔΡΑ 1910

Μητέρα

φοροῦσες τό τριανταφυλλί σου φόρεμα
στό δρόμο τοῦ βουνοῦ πρὸς τή θάλασσα
στό νησί τῆς πατρίδας.

Μ' ἄσπρα τριαντάφυλλα στά χέρια σου
μ' ἄσπρα πουλιά στόν οὐρανό
μ' ἄσπρα πανιά στή θάλασσα
σέ ξαναβλέπω.

Ἡ φιλία μας εἶχε ἀρχίσει ἀπό τότε
σέ μιά ζωή χωρίς τό θάνατο
μ' ἄσπρα πανιά
μ' ἄσπρα πουλιά
μ' ἄσπρα τριαντάφυλλα

μέ φόρεμα τριανταφυλλί.

- prostřednictvím svých básní také vyjadřuje roztrpčení nad vlastním životem, často se zde objevuje i téma smrti

ΛΥΡΙΚΟ

Ήταν ἀλήθεια πώς ἐζοῦσα
κάποια ζωή ξεχωριστή,
ζοῦσα ὅπως ἤθελεν ἡ Μούσα
κι ὅπως δέν ἤθελε ἡ ζωή.

Λοξά μέ κοίταζαν οἱ ἄλλοι
σά νά μέ παίρναν γιά τρελό,
κι ἦταν γιά μέ χαρά μεγάλη
μαζί τους πάντα τά γελῶ.

Μ' ἀλήθεια, ἄν ἔχασα τό νοῦ μου
κι ἄν ἔχω τώρα τρελαθεῖ,
τό 'παθα, ἄχ ἄστρο τ' οὐρανοῦ μου,
ὅταν ἐπρόβαλες ἐσύ!...

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Νιότη μου, πού δέ σ' ἔνωσα, χωρίζουμε σέ λίγο·
μάταια τά χέρια μου κρατᾶς στά χέρια σου πρὶν φύγω.
Τὸ αἷμα τρέχει ἀπ' τὴν πληγὴ πού σ' ἄνοιξα στά στήθη —
ὦ... ὁ θάνατος σου νά 'σβηνε κι αὐτός μέσα στή λήθη...

Μοῦ λείπεται ὡς τὴν ὕστερη τὴν ὥρα λίγος δρόμος.
Θά τόν περάσουμε κι αὐτόν· τί τ' ὄφελός μας ὅμως,
ἀφοῦ τὴν ἅγια βλάβστηση πού γύρω μας φουντώνει
ἡ πληγωμένη σου καρδιά στάζοντας θά ματώνει;

Ὅστούσο ἄς προχωρήσουμε... Τίποτε πιά δέ μένει,
στό τέλειωμα τοῦ δρόμου μας ὁ τάφος περιμένει —
τά χέρια μου τόν ἄνοιξαν, μυρίζουν χῶμα ἀκόμα,
καί θά τόν κλείσουμε μαζί με τ' ἄχραντό σου σῶμα.

Ὅμως κάλλιο νά πέθαινα πρὶν ἀπό σένα, Νιότη
— κερδίζουν πάντα στή ζωὴ ὅσοι πεθαίνουν πρῶτοι —
παρά νά σέρνω ἀνέλπιδος τά βήματά μου μόνα
σ' ἓνα χλομὸ χινόπωρο κι ὕστερα στό χειμῶνα.

Λευκές μέ σέναν ἄνοιξες κι ἄλικά καλοκαίρια
σκορπίζουν τά λουλούδια τους καί χίλια περιστέρια
μέ τσακισμένα τά φτερά σωριάζονται στό χῶμα
ἐκεῖ πού — θρήνος... — οἱ Ἐρωτες ψυχομαχοῦν ἀκόμα.

Μόνος μου πιά δέ θά νοιαστῶ ἡ Μούσα ἂν θά μοῦ βάνει
πάνω στά γκριζα μου μαλλιά τῆς δάφνης τό στεφάνι·
ἀπ' τό κεφάλι μου ἔπесαν τά ρόδα πού φοροῦσα
κι ὅ,τι τά νιάτα μου ἄξιζαν, ὦ... δέν τ' ἀξίζει ἡ Μούσα.

Ἦσουν τραγούδι ἀέρινο στά σύννεφα γραμμένο,
ὄνειρο πάνω ἀπ' τὴ ζωὴ κι ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους ξένο,
πού ἡ μπόρα τώρα σέ σκορπᾶ μέσ στ' οὐρανοῦ τά βᾶθη —
πουλί πού στὸν ὀρίζοντα τό μακρινὸ ἐχάθη.

Τό χέρι μου περίλυπος στό μέτωπό μου ἄς φέρω:
Θά ξέρω πώς ἡ σκέψη μου κλείνει βαθιά ἓνα γέρο.
Ἦ... τῶν πραγμάτων βιάστηκα καί βρῆκα τό ἄδειο βάθος
κι αἰτία τοῦ θανάτου σου γίνηκε αὐτό τό λάθος.

Νιότη μου, πού δέ σ' ἔνωσα, χωρίζουμε σέ λίγο...
Σέ μιά κραυγή τό στόμα μου μ' ἀπελπισιά ἀνοίγω·
αὐτά τά λόγια μοναχά στό θάνατό σου πᾶν:
— Πεθαίνει ὁ Μέγας Πάν...

IN QUESTA TOMBO

Ἀπελπισία, ἀπελπισία, ἀπελπισία...
Ἀπάτη τ' ὄνειρο κι ἡ φαντασία.

Οἱ θάνατοι ἔχουν φτάσει τίς γεννήσεις
κι ὁμως ἐσύ ζητᾶς ν' αὐτοκτονήσεις.

Ὁ ἔρωσ ἀπογοήτευση μεγάλη -
τήν μίαν ἀγάπη ἀφήνω γιά τήν ἄλλη.

Ἀγῶνες, περιπέτειες καί ταξίδια,
ἡ γῆ ἓνας βράχος κι εἴμαστε τά στρεΐδια.

Ἡ ποίηση, ἡ σοφία δέν μέ σώνει,
δέν εἶμαι οὔτε μυρμηγκι, μήτε ἀηδόνη.

Τοῦ ἀγνώστου τό μυστήριο γιά νά λύσω,
θά ,πρεπε νά πεθάνω καί νά ζήσω.

Καί τό τραγούδι μου αὐτό γιατί τό γράφω;
-Ἦ... σέ ποιό σκοτεινό τάφο...

ΝΕΟΙ ΣΤΙΧΟΙ

Τά χέρια μου, τά χέρια μου πόσο ἦταν κουρασμένα!
Εἶδαν πολλά ναυάγια τῆς φαντασίας τά πλοῖα
πού ἀράζαν σέ μιάν ἔρημη γία πάντα παραλία
μέ τό γιαλό δεμένα καί μέ μένα.

Ἡ μαραμένη μου καρδιά ἤρθε καί γίνηκ' ἕνα
μ' ὅ,τι τῆς ἔδινε τροφή γιά τή μελαγχολία:
μέ χλομιασμένα πρόσωπα καί μ' ἄρρωστα βιβλία
ἀπό ποιητές πού πόνεσαν γραμμένα.

Καί ξέχασα τούς στίχους μου πού κάποτε εἶχ' ἀρχίσει·
καί γύρω μου ἄν βασίλευε μιά δοξασμένη φύση,
ἦταν σέ μένα ἀγνώριστη καί ξένη.

Μά ὁ στίχος μου ἔτρεξε πηγῆ, πληγῆ καί δόξα,
κάτ' ἀπ' τὰ ρόδινα ἀττικά, σάν εἶδα ἀπόψε, τόξα
τό θεῖο τό καλοκαίρι νά πεθαίνει...

- autobiografické motivy vrcholí v díle *Ο δρόμος της θάλασσας*

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

‘Ο δρόμος τής θάλασσας - πού τόν είδα; Μέσα στ’ όνειρο ή στό νησί μου τότε πού ήταν ή θάλασσα γαλάζια, γαλάζια, γεμάτη χρυσό μεγαλειός;

Δέν θά τόν ξαναπεράσω ποτέ κρατώντας τό χέρι τής πιό όμορφης κυρίας του κόσμου, τής γυναίκας μέ τ’ άσπρα τριαντάφυλλα καί τήν πράσινη όμπρέλα πού στόν ίσκιό της σμίγανε οί δύο.

Πηγαίναμε στό άρχοντικό μέ τήν πλατιά μαρμάρινη σκάλα, μέ τών έφτά περιβολιών του τ’ άρώματα καί τό γραφικό του έκκλησάκι πού γύρω του άπλώνονταν ήσυχό του άρχοντικού τό κοιμητήριό.

Μέ μνήματα θαλασσομάχων ήρώων πού ειρηνικά πεθάναν στό κρεβάτι τους καί μ’ άλλα πιό πρόσφατα τών άπογόνων, πού ή ζωή τους τέλειωσε χωρίς δόξες πολύ κοινή καί όλη μυστήριο.

Ήταν εκεί, μέσ στό συγγενολόι τών νεκρών καί μιá κοπέλα πού τή γνώρισα, ή νέα κόρη μέ τό δροσερό όνομα πού τήν αγάπαγε πολύ ή όμορφη κυρία καί πού τήν έκλαιγε ακόμα πιό πολύ.

Ήταν αύτή πού πέραγε τίς ώρες της κεντώντας άνθη στό βελουδο κι άφηνε κάθε τόσο τό έργόχερο γιά νά θρηνήσει επάνω στό βιολί.

Λευκή σάν τίς λαμπάδες πού είδα μιá μέρα γύρω από τόν ύπνο της, πάντα τόν πόντο κοίταζε μέ τά μεγάλα θαλασσιά της μάτια, λές καί τή σημαιοστόλιστη περίμενε φρεγάδα, ή ρομάντική τών μπουρλοτιέρηδων έγγονή.

Περνούσανε καράβια μεγάλα κεί μικρά, ξενιτεμένους φέρνανε καί πέρναν μετανάστες, μά εκείνη καρτερούσε πάντα μέσ απ’ τό μπαλκόνι.

Μέ χάιδευε μέ τό λευκό της χέρι πού άντιφέγγιζε, χωρίς ποτέ της νά μιλάει. Ήπειτα πέθανε καί άρχισα τότε νά τήν αγαπάω, βλέποντας τό βιολί στή θήκη του καί σκεπασμένη, μέ λευκό πανί τήν πολύθρόνα της, στήν άκρη.

Και όταν άντίκριζα τόν άνθισμένο τάφο της, στό γραφικό του άρχοντικού της κοιμητήριό, βουρκώνανε τά μάτια μου απ’ τό δάκρυ.

Έκρύωνα καί ζύγωνα ακόμα πιό κοντά στήν όμορφη κυρία καί μέ μεγάλη περιπάθεια τής έσφιγγα τό χέρι.

-Ω, πάμε... πάμε... Άς φύγουμε... τής έλεγα. Στό σπίτι τό δικό μας νά γυρίσουμε... Πά μάς δέν είν’ αύτλα τά μέρη.

Κι αύτή, πού κάθε σκέψη μου τή μάντευε, μου χαμογέλανε γιά νά μέ συνεφέρει.

Ἐπειτα, σιωπηλοί, κι ἀπό τούς ἴδιους φόβους ταραγμένοι, τό δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς παίρναμε μέ γοργά βήματα·

Τί βία νά γυρίσουμε στό σπίτι... Ἐκεῖ ἦταν ὅλα χαρωπά... Ἐκεῖ ἦταν ὅλα νέα... Τό παρελθόν μας ἦτανε μικρό, δέν εἶχε ἱστορία, οὔτε νεκρούς καί μνήματα.

Ἐκεῖ ἀκόμα καί τό δειλινό, αὐτή ἡ τόσο θλιβερή γιά τό νησί μας ὥρα πού κάνει τούς πιό εὐαίσθητους νά κλαῖνε, ἔμοιζε μέ πρωί.

Ἐκεῖ, πλάι στή νέα κι ὁμορφη κυρία, ἄρχιζε ἡ ζωή.

– někdy se jeho poezie proplétá i s ohlasem politických událostí

ΟΡΚΟΣ

Ὅρκίζομαι στόν ἄνθρωπο πώς ἄνθρωπος θά μείνω
πώς τό ἄσπρο χέρι μου ποτέ ντουφέκι δέ θά πιάσει,
μονάχα γιά τήν τίμια δουλειά πλάστηκ' ἐκεῖνο.

Κι ἂν ἔρθει ξένος κι ἄγνωστος καλῶς τον κι ἄς κοπιάσει!
Μέσα στό σπίτι μου κι αὐτός κοντά μου θά χωρέσει
ἀφοῦ μέσ στήν ἀγάπη μου χωράει ὅλη ἡ πλάση.

Τό κριθαρένιο μου ψωμί θά κόψουμε στή μέση,
θά τότε κάνω ἀδέρφι μου κι ἡ μάνα μου παιδί της,
κι ὅταν χωρίσουμε στερνά ἡ καρδιά μου θά πονέσει.

Στήν πολιτεία ὅλης τῆς γῆς θά 'μαι καλός πολίτης
κι ὅ,τι μοῦ πρέπει ἀπ' τή δουλειά θά παίρνω, κι ἔχει ἀκόμα
γιά νά μοῦ δώσει κι ἡ ζωή τόση χαρά δική της!

Εἶναι καί μπόρες βέβαια πού μᾶς κυλοῦν στό χῶμα,
μά ὅλα περνοῦνε, τίποτε χωρίς ν' ἀφήσουν πίσω,
κι ἂν σήμερα ἔχουμε ἄνοιξη, χτές εἴχαμε χειμῶνα.

Ὅρκίζομαι ἔτσι ταπεινά κι ἀθόρυβα νά ζήσω,
ὅπως δέν ἔζησε ποτέ τῶν κάμπων χαμομήλι,
ἔτσι πού καί τά μάτια μου μέσ στή χαρά νά κλείσω,

όλογυρά μου βλέποντας πώς μέ θρηνοῦσε φίλοι.
Τέτοιος γαλήνιος θάνατος σέ μᾶς ταιριάζει μόνο
κι ή μοίρα τέτοιο θάνατο σ' ὄλο τόν κόσμο ἄς στείλει.

Ὅρκίζομαι στόν ἄνθρωπο νά ζῶ μόνο γι' αὐτόνε,
τ' ὀρκίζομαι καί στό ψωμί πού τό 'χουνε ζυμώσει
μ' ἰδρώτα κι αἷματα αὐτοί πού ἀξίζει νά τό τρῶνε!

Μά ὅταν κανείς τό χέρι μου θέλησει ν' ἀρματώσει
κι ἀλίμονο, τ' ἀδέρφι μου μέ βάλει νά ξεκάνω,
κλείνω βαθιά μέσ στήν καρδιά στοργή κι ἀγάπη τόση,
πού ὀρκίζομαι στόν ἄνθρωπο γι' αὐτόν πώς θά πεθάνω!

ΜΙΣΟΣ

Τί μένει; Τί μένει;
Μιά νύχτα γεμάτη φωνές τήν πόλη τυλίγει.
Οί δρόμοι εἶναι τρόμος. Γιά πάντα ἔχουν φύγει
οί ἀγαπημένοι.

Πεθάναν ἐτοῦτοι,
ἐκεῖνοι χαθῆκαν.
Τῆς νιότης τά πλούτη
ἐσβῆσαν, σωθῆκαν.
Κι ἐμεῖς συντριμμένοι
τραβᾶμε μοιραῖα τό δρόμο πού βγαίνει,
ἐκεῖ πού κανεῖς δέ γυρίζει.

Μᾶς λύγισε ἡ πείνα... Μᾶς τσάκισε ὁ πόνος...
Μᾶς ἔριξε κάτω κι ἐδῶ μᾶς πατάει
ὁ νόμος... ὁ νόμος...
Κανεῖς πιά στή νύχτα δέν μᾶς τραγουδάει
κανένας δυό λόγια γλυκά δέν μᾶς λέει
ἡ μάνα μας κλαίει.

Τό στήθος μας πού ἔκλεισε τόσην ἀγάπη,
μᾶς τό ἔχει φουσκώσει τό μίσος,
τό μίσος πού ἀνάβει πυρκαϊές μέσ στίς χῶρες
καί φέρνει τίς μπόρες...

Στυγνοί βρυκολάκοι μ' ἐχθρούς καί μέ μίση
ζητᾶμε τά θύματα...
Ἡ θάλασσα φτάνει... Ξεσπᾶνε τά κύματα...
Ἐμπρός... Νά μιά λύση.

Forma

- stejně jako většina básníků této generace i Papanikolau požadoval formální dokonalost básní – neustále básně přepracovával, a to i v případě, že je napsal volným veršem⁷⁵
- Tellos Agras vysvětluje fakt, že Papanikolau napsal jen málo básní, tím, že sice odmítal tradiční řecký verš, ale zároveň nebyl schopen se básnický vyjádřit jiným způsobem
- kromě souboru 7 básní napsaných volným veršem mají všechny ostatní tradiční podobu – rým, stejný počet slabik, na druhou stranu je patrná i určitá snaha o ožívování metra – základním metrem jamb, ale objevuje se i trochej, experimenty na poli sonetu, metrická rozmanitost v rámci jedné básně, atd.
- zvláštní postavení zaujímá soubor 7 básní napsaných volným veršem, jenž je produktem básníkůvých snah proniknout do nových básnických technik⁷⁶

ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

Δώσε μου τήν ανάμνηση τοῦ πράσινου δρόμου,
τό σπίτι μέ τό κόκκινο φῶς,
τά παλικάρια πού χόρευαν.
Οἱ ἀράχνες ἔφραξαν τά παράθυρα,
γέμισαν σκόνη τά βιβλία.
Τή θύμησή σου δῶσε μου
γιατί ἔμεινε γυμνό τό χαῖρε.

ΑΘΑΝΑΣΙΑ

Ἄν εἶχες πεθάνει θά σ' εἶχε ξεχάσει ἡ μητέρα σου.
Ἄν σ' εἶχα ἀγαπήσει θά σ' εἶχα ξεχάσει κι ἐγώ.

Ἡ στιγμή γίνηκε εὐθεία μέσα στό χρόνο,
Βέλος μέσ στήν καρδιά μου
Βελόνα πού κεντάει τή μνήμη.

Τό χέρι σου λάμπει στή νύχτα, σημαία τοῦ κόσμου.

⁷⁵ Rembas, 2008, s. 192–193.

⁷⁶ Ibid. 220–228.

ΕΞΟΧΙΚΟ ΟΝΕΙΡΟ

Οί έλιές διψούσαν μάταια νιότη.
Εἶχαν γεμίσει τά χέρια από φῶς τοῦ πεύκου.
Άνοιχτε πόρτες καί παράθυρα
εἶναι ή στερεά νύχτα τῆς γῆς ὅπως ή πρώτη.

Χαρούμενοι τάφοι,
ή σελήνη διαβάζει τίς ἐπιγραφές σας.
Φόρεσε τά ματογυάλια της
γιατί ή απόσταση εἶναι μεγάλη.

Θά κοιμηθοῦμε σέ λίγο
ἀγκαλιασμένοι.

ΠΑΡΑΙΣΤΗΣΗ

Πόδια για νά δεχτοῦν τά φιλιὰ τῶν νερῶν καί τά δικά μου,
σκονισμένα από τό χορό,
κοιμήθηκαν γυμνά μέσα στήν χούφτα μου
τά μελαχρινά δίδυμα.
Κι ὅταν ξημέρωσε
σημάδι δέν ἔμεινε στό χόρτο πού πάτησαν
για νά μοῦ δείξει τό δρόμο πού πήρανε.

Překlady⁷⁷

- překlady zahraničních autorů byly pro Papanikolau rovnocenné s vlastní autorskou tvorbou, v průběhu let se jim věnoval víc než své poezii:
  - 1. tvůrčí období – vydal 31 básní a 12 překladů
  - 2. tvůrčí období – 18 básní, 14 překladů
  - 3. tvůrčí období – 14 básní a 33 překladů

---

⁷⁷ Rembas, 2008, s. 228–229.